

ВІДГУК

офіційної опонентки, кандидатки психологічних наук, доцентки Бабчук Олени Григорівни, завідувачки кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» на дисертацію Липки Арсена Олеговича «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів», поданої до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 58.082.050 Західноукраїнського національного університету на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертації. Демократичне, правове, соціально зорієнтоване суспільство може бути побудоване тільки відповідальними громадянами, коли кожен перед іншими, собою звітує про свої повсякденні думки, переживання, наміри, поведінку, діяльність, учинки. Однак, крім такої суто індивідуальної відповідальності, досконалий етнонаціональний соціум вимагає також як групової, так і колективної, у тому числі й організаційної, корпоративної чи професійної відповідальності. У системі суспільного повсякдення людина безпосередньо пов'язана з правами, обов'язками і професійною відповідальністю. Остання є найважливішим аспектом будь-якого виду діяльності. Суб'єкт, виконуючи власну щоденну роботу, несе відповідальність різного роду – етичну, політико-правову, адміністративну, міжособистісну, професійну, психологічну тощо. В умовах сучасного інтенсивного розвитку соціуму, в ієрархічній структурі суспільних організацій, громадських об'єднань, інститутів виникають певні проблемно-критичні ситуації, за яких важливим є їх кваліфіковане вирішення, що залежить від наявного відповідального ставлення кожного до професійних обов'язків. Тому в реальних взаєминах, особливо в колективній діяльності,

виникають випадки, коли нагальною постає етична, психологічна та професійна відповідальність.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Оцінюючи кваліфікаційну роботу за параметрами новизни, зазначаємо виокремлені здобувачем структурні компоненти формування професійної відповідальності майбутніх психологів та їх змістове наповнення – ментально-когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінково-вольовий і морально-духовний. Заслужують на схвалення, чіткість та вмотивованість розмежування і наповнення психологічного пізнання чотирьома структурними компонентами професійної відповідальності здобувачів психологічного профілю, де кожен із деталізований через відповідне поняттєво-категорійне поле. Вперше емпірично вивчено психологічну генезу чотирьох компонентів названої відповідальності майбутніх психологів у поєднанні із факторами відповідальної ефективності, що дозволило виокремити психологічні профілі, стандартизувати шкали опитувальника покомпонентної структури професійної відповідальності тощо. Розширено та поглиблено наукові уявлення про психодіагностичний інструментарій вивчення динаміки професійної відповідальності як фахової діяльності. Наукознавчі складові сформульовано грамотно та взаємоузгоджено.

Дисертаційна праця Арсена Липки виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету на теми: «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (номер державної реєстрації 0119U101004), «Психосоціальне деталювання суспільних та особистісних подій як технологія мислевчинання» (номер державної реєстрації 0123U104568).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, пропозицій. Кваліфікаційна наукова праця виконана на відповідному епістемологічному рівні з вагогим експериментальним

підтвердженням. Визначення проблематики дослідження й окреслення його мети та завдань зумовлене опрацюванням літературних джерел з названої тематики; у дисертації достеменно висвітлено доречність методів та методик даного дослідження, обґрунтовано принципи та правила формування вибірки, застосовано надійні та валідні методи математичної статистики опрацювання матеріалу, що дало змогу автору здобути об'єктивні та достовірні дані стосовно психологічної генези взаємоспричиненого розвитку професійної відповідальності психолога.

Загальна характеристика роботи. Кваліфікаційна наукова праця складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного із них, загальних висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 232 сторінки, з них основний зміст складає 193 сторінки. Робота містить 12 таблиць та 8 рисунків. Список використаних літературних джерел охоплює 156 найменувань, з них 23 іноземною (англійською) мовою. Обсяг додатків становить 25 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність теми. Автором кваліфіковано визначено мету, що деталізована у завданнях, коректно сформульовано об'єкт та предмет дослідження, окреслено опис методів та дібрано методики вивчення даної проблематики, розкрито наукову новизну та практичне значення наукової праці.

У першому розділі тематика відповідальності висвітлюється в історичному, філософському та психологічному аспектах, що уможливило виокремлення її соціально-психологічних різновидів та здійснення критичного аналізу. Теоретичний аналіз названої проблематики базувався на підходах до вивчення відповідальності особистості як цілеспрямованого суб'єкта життєдіяльності та життєвого шляху, як соціального явища й прояву моральної зрілості особистості, а також аспекти відповідальності в концепції самоактуалізації і самореалізації особистості тощо. Здобувачем

проаналізовано феноменологію відповідальності у контексті професійного становлення.

Другий розділ отримав повноформатне теоретичне висвітлення структурно-функціональної моделі компонентів професійної відповідальності психолога у їх розлогому змістовому удетальненні й на цьому концептуальному підґрунті розроблена та апробована авторська програма емпіричного вивчення психодинамічних структурних змін вказаної відповідальності здобувачів вищої освіти упродовж їхнього навчання в університеті, а також здійснений детальний психологічний аналіз отриманих діагностичних результатів, що забезпечило аргументовані, чітко упередметнені, узагальнення та висновки.

Третій розділ дисертації становить систему емпірично вагомих здобутків автора відносно варіативної динаміки покомпонентного становлення професійної відповідальності майбутніх психологів у двох ракурсах обґрунтування – у форматі теоретичної рефлексії здобутих результатів і в рамках чітко сформульованих практичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам щодо оптимізації розвитку вказаної відповідальності в наступників-психологів.

Дисертант змістовно сформулював загальні висновки, що повновагомо висвітлюють всі етапи здійсненої роботи. Завдання дослідження і висновки між собою повністю науково узгодженні. Обґрунтовані практичні результати роботи дають змогу застосовувати засадничі прикладні здобутки дисертації у сучасному психологічному дискурсі та практикуванні.

Вивчення основної частини підтверджує, що основна мета досягнута, а кваліфікаційна робота є довершеною науково-дослідною працею.

Головні концептуальні положення та висновки дисертації відображені у 4 наукових працях, що опубліковані у фахових виданнях з психології. Вказані публікації достатньою мірою роз'яснюють та у змістовлюють основні наукові засади, принципи, твердження дисертаційної роботи. Академічна доброчесність у публікаціях автора та дисертації не порушена і не виявлена.

Позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи А.О. Липки, відзначимо окремі дискусійні положення та висловлюємо рекомендації і побажання, а саме:

1. Коректно було б розвести зміст понять «професійна відповідальність» та «професійна компетентність», а також обґрунтувати, яке із цих понять є первинним, а котре похідним.

2. Цікавим, на наш погляд, є методологічний крок здобувача, розглянути покомпонентну динаміку психологічних змін професійної відповідальності упродовж навчання майбутніх психологів у сучасному закладі вищої освіти, а саме особливостей розвитку ментально-когнітивного, емоційно-мотиваційного, поведінково-вольового та морально-духовного компонентів. Якщо відносно виокремлення перших трьох складових цілком придатні раціогуманітарні ресурси академічної психології, то вони не зовсім підходять до висвітлення психологічної динаміки морально-духовного компонента, який має більше ірраціональний характер. Тоді, як вдалося вирішити це дискусійне питання?

3. Вважаємо, що робота виграла би, якби було використано факторну структуру організації параметричних компонентів професійної відповідальності майбутніх психологів.

Висловлені дискусійні питання переважно стосуються рекомендаційного характеру, які не понижують загальної позитивної оцінки наукової роботи Липки Арсена Олеговича, яка містить оригінальні та змістові наукові доробки, є цілісним теоретико-практичним дослідженням і виконана на належному рівні та відповідає усім чинним вимогам.

Завершеність дисертації в цілому та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» є автономною, довершеною науково-дослідною працею, що

відповідає вимогам чинного законодавства, містить науково аргументовані факти і результати, що є значущим внеском у сьогочасну психологію.

Загальний висновок. Враховуючи актуальність, наукову новизну, практичну значущість, достовірність отриманих результатів стверджуємо, що дисертаційна робота Липки Арсена Олеговича на тему «Психологічна динаміка розвитку професійної відповідальності майбутніх психологів» виконана на високому професійному і науковому рівні, є самостійною, завершеною та узгоджена згідно з нормативними вимогами рівня наукової кваліфікації здобувача. Дисертація повністю відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Липка Арсен Олегович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

завідувачка кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», кандидатка психологічних наук, доцентка

Олена БАБЧУК

